

Mag. 6920.

HORTOBÁGY.

DEBRECZENI HETILAP

DEBRECENI REF. ISKOLA

KÖZHASZNU ÉS MULATTATÓ TARTALOMMAL KÖNYVTÁRA

1. szám.

Első évfolyam. 1862.

Máj. 2.

Előterjesztés

a debreczeni reformált vallásu gyülekezet népnevelési állapotáról.

Irta Révész Imre.

A debreczeni ref. egyház nevelésügyi választmányának teendőit meghatározó alapszabályok szerint, nevezett választmánynak egyik tiszte lévén az is, hogy általa, gyülekezetünk iskolázható gyermekei számba vétessenek; sőt általában bármely hatóság, melynek gondjai egy gyülekezet népnevelési ügyeire kiterjednek, kétségen kívül kötelességének ismervén azt, hogy a gondja alatti népnevelés külső terjedtségének állapotáról, magának lehető legalaposb tudomást szerezzen: szükségesnek tartom részemről, hogy gyülekezetünk népnevelési állapotáról, a következő előterjesztést tegyem.

Az iskolába járható gyermekek számbavételére s összeírására nézve, már a mult években tettek nálunk kísérletek. A városi hatóság, az egyházi Tanács felszólítására, az 1860-dik évi adóösszeírás alkalmával kísérlette meg az iskolázható gyermekek összeírását; azonban jó előre, nevezetesen aug. 3-kán nyilváníta a városi hatóság, hogy az általa eszközöndő összeírás, az eltitkolások miatt valószínűen hiányos fog lenni: annál fogva a presbyterek általi közvetlen és házankinti összeírást javálja. Mindamellet is meg-tette a város az összeírást s 1860-diki dec. 3-káról megküldi azt, kijelentvén, hogy az hiányos, mert az összeírásra gyéren jelentek meg.

A városi hatóság ezen összeírása szerint városunkban, minden felekezetel összevéve, iskolába jár 870 fiu, 820 leány, összesen 1690, — iskolába nem jár 190 fiu, 154 leány, összesen 344 gyermek. Ezek szerint az összes iskolaköte-

les gyermekek száma 1060 fiu, 974 leány, összesen 2034 gyermek.

A városi hatóság igen helyesen nyilvánította, hogy ezen összeírás tökéletes nem lehet, mert hogy az csakugyan felette hiányos, kitünik abból, miszerint az 1859-dik évi hivatalos egyházi statisztikai kimutatás szerint, magoknál a reformátusoknál 823 fiu, 1073 leány, tehát összesen 1896 ref. gyermek, a r. catholikusoknál pedig az 1855-dik évi hivatalos schematismus szerint 249 gyermek járt iskolába. A ref. és r. cath. iskolába járó gyermekek összes száma e szerint 2145. A városi hatóság tehát 455 iskolába járó gyermeket elhagyott, s nem vett fel a maga kimutatásába. Sőt a városi összeírás szerint, a minden vallásu iskola köteles, tehát iskolába járó és nem járó gyermekek összes száma is 111-el kevesebbre üt, mint az iskolába valóban feljáró, mindkét felekezetü gyermekek összes száma. A mi világosan mutatja, hogy a városi összeírás mily hiányos, mind az iskolába járó, mind a nem járó gyermekek létszámára nézve.

Mindenesetre igen nagy érdekü dolog volna pedig tudni, hogy egyházunkban hány nem jár iskolába? hogy így, a veszély mivolta felől tájékozhatassuk magunkat. Azonban közvetlen és kimerítő összeírás e tekintetben mindeztideig nem lévén: kénytelenek vagyunk közvetett, de biztosnak látszó statisztikai számításokhoz folyamodni s ezekből tudni meg, lehető valószínűséggel, iskolába nem járó gyermekeink számát.

Figyelembe véve egyházkerületünk s épen vidékünk azon kisebb gyülekezeteit, melyekben a népesség csekély számánál fogva, mind a lelkek, mind az iskolázott és iskolaköteles gyermekek számát könnyen és biztosan meg lehet

vál listá bizonyosságban tartani: úgy találjuk, hogy minden gyülekezetben, a lelkek összes számának egy nyolczad, vagy legalább egy tized része teszi az iskolakötelesek számát, vagyis minden tíz lélekből egynek, minden 100 lélekből 10-nek kellene iskolába járni. Így az egyházi hivatalos statisztikai adatokból az számítható ki biztosan, hogy Bagon minden 8-dik, Esztáron minden 7-dik, M. Pércsen minden 9-dik, Sárádon minden 8-dik, Tépén minden 10-dik, Vértesen minden 10-dik lélekre esik egy iskolaköteles gyermek.

Ezen számítás annál biztosnak tekinthető, mert ez a külföldi tekintélyes statisztikai felvételek és számítások által is igazoltatik. A külföldi művelt népeknél nem négy, hanem legalább is hat, sőt néhol nyolcz év vétetik fel a népnevelési iskolakötelezettség idejeül, úgy hogy a 6-tól 12, vagy 6-tól 14 évig levő gyermekek vétetnek iskolaköteleseknek. Ekkor már természet szerint több iskolaköteles gyermeknek kell esni száz lélekre, mint a 4 éves iskolakötelezettség felvételénél. Meg is van tehát, biztos statisztikai tételként állapítva, hogy a művelt népeknél minden száz lélek után 14 iskolaköteles gyermek esik; vagyis a mi egyre megy ki, minden 7-dik, sőt néhol minden 6-dik lélek iskolába járni tartozik. Így nevezetesen, egyik tekintélyes statisztikai kimutatás szerint: Szászországban 6, Hollandiában 6, Poroszországban 7, Angliában 8, Belgiumban 9, Ausztriában 11, Franciaországban 12 lélekre esik egy iskolás gyermek. Ezek szerint teljes biztosságunk lehet venni az általam megállapított felvételt, hogy t. i. 4 évig tartó iskolakötelezettségnél, az összes népesség minden tizedik lelke után, biztosan tehetünk, sőt kell tennünk egy iskolaköteles gyermeket.

Most tehát már csak azt kellene tudnunk; hogy hány lélek van gyülekezetünkben, hogy így az összes számnak tizedrészét vevén: iskolaköteles gyermekeink száma teljes biztossággal, vagy legalább a lehető legnagyobb valószínűségben állhasson előttünk. Azonban gyülekezetünk népességére nézve is teljes bizonytalanságban vagyunk, mert az eddigi számítások s az azokon épült adatok igen tökéletlenek s egymást lerontják. Így például,

az egyházi hivatalos statisztikákban: 1843-ban, 49527, 1852-ben 47000 (annyi mint 1837-ben, tehát 15 év előtt), 1857-ben 47950, 1858-ban 29589 ref. lélek vétetik Debreczenre. A mi azt mutatná, hogy gyülekezetünkben 1859-ben 19938, tehát majdnem 20000 lélekkel volt kevesebb a lelkek száma, mint 1843-ban, vagyis 16 évvel azelőtt; továbbá, hogy 1857-től 1858-ig, azaz egy év alatt 18361 lélekkel fogyott nálunk a népesség, a mi képtelenség, s világosan látható, hogy itt vagy egyik, vagy másik számításban tetemes hiba van.

Még nagyobb képtelenségek tűnnek ki városunk népességére nézve, az irodalmi statisztikai adatokból; mert például Fehér György 1816-ban 38962-re, a magyar convers. Lexikon 1832-ben 45375-re, Fényes Elek 1847-ben 55065-re, az Újabb kori ismeretek tára 1850-ben 61283-ra, Fényes Elek 1851-ben 33000-re teszi városunkban a lelkek összes számát, a mi egy év alatt 28283 különiséget, vagyis fogyatékot mutat: a mi ismét képtelenség, mert sem döghalál, sem kiköltözés, sem más eféle nem volt városunkban, különösen oly mérvben, hogy 1847-től 1851-ig 18000, sőt illetőleg 28000 lélekkel fogyott volna meg a népesség; — hanem itt is, vagy egyik vagy másik számításnak tetemesen hibásnak kell lenni.

De melyik legyen a hibás, melyik az igaz számítás? közvetlenül és hamarjában ismét nem lehet megtudni, mert teljes hitelű és biztosságú összeírás nincs. Kénytelenek vagyunk tehát itt is közvetelt statisztikai számításokkal deríteni fel, lehető valószínűséggel, gyülekezetünk népességének számát.

E tekintetben nincs biztosabb kiindulási alap, mint az évenkénti születtek száma, mert ezekről nálunk is pontos anyakönyv vezetetik.

Gyülekezetünkben 1832-től 1858-ig, tehát 26 év alatt legkisebb volt a születtek száma 1832-ben, t. i. 1233, legnagyobb 1857-ben, t. i. 1541, a többi évek ezen két szám közt ingadoznak. Anyakönyvünk szerint tehát, közép számmal 1387-re tehetjük az évi születtek számát. Ha a szomszéd helységekben megkeresztelt debreczeni tanyai gyermekeket, s a nálunk be-

jegyzetelni nem szokott halva szülötteket, évenként együtt 43-ra tesszük, a minthogy sokkal többre vagy kevesebbre nem is tehetjük: évi szülötteink száma, közép számitással 1430 fogna lenni.

Felvéve már most a vidékünkön levő kisebb s így biztosabb statistikájú gyülekezeteket: úgy találjuk, hogy évenként 20 — 22 lélekre esik egy új szülött, vagyis a lelkek számának 20 — 22 szerte kell nagyobbnak lenni, mint a szülöttek számának. Így például 1859-ben Bagon 21, Esztáron 22, M. Pércsen 17, Sárádon 22, Tépén 26, Vértesen 21 lélekre esett egy új szülött. Így mutatják ezt más hazai példák is, s miután a külföldi statisztikusok is megállapított tény gyanánt veszik, hogy például a német szövetséghez tartozó országokban, évenként minden 27 lélekre esik egy új szülött: azt hiszem, hogy ha mindazon viszonyokat, melyek a népesedésre befolyással vannak s melyek részint természeti, részint társadalmi eredetűek, kellő figyelembe vesszük: városunkban egy új szülött után 22 lelket vehetünk, s ennél fogva a szülöttek számát kell 22-vel sokszoroznunk, hogy a lelkek összes száma, biztosnak mondható valószínűséggel kiderüljön.

E szerint Debreczenben a ref. lelkek száma 31460-ra tehető. És így az újabb időkbeli azon népszámlálás, melyet Fényes Elek 1851-ről felvesz, csakugyan közel látszik járni az igazsághoz. Nem kétkedem, hogy mindezeket, egy következő valódi és hű népszámlálás is igazolni fogja.

Ezek szerint gyülekezetünkben, a fentebb megállapított elvek szerint, az iskolaköteles, vagyis mostani felvételünk szerint, a 6-tól 10 évig levő gyermekek száma jelenleg 3146-ra tehető, s miután 1859-ben csak 1896 gyermek járt iskolába, látni való, hogy az iskolaköteles, de fel nem járó, sőt fel sem adott gyermekek száma évenként 1250. E szerint nálunk 16 vagy 17 lélekre esik egy iskolás gyermek, holott csak a 4 éves iskolakötelezettség szerint is, esni kellene 10 lélekre egynek. Vagyis nálunk száz iskolaköteles gyermek közzül, csak 60 jár fel s 40 nem jár fel, és így gyermekeinknek több mint egy harmada, teljességgel iskolázatlan marad. Hátha még igaz volna, hogy gyülekezetünkben 50 — 60000 lélek van! Akkor nálunk évenként mintegy 4000 iskolakö-

teles gyermek nem járna iskolába, vagyis 100 iskolaköteles gyermek közzül csak 30 járna fel, 70 pedig teljesen iskolázatlan maradna; a mi — gyülekezetünk tényleges műveltségi állapotát tekintve — mégis képtelenség, s maga ez mutatja, hogy népességünk nincs oly nagy, mint némelyek vélték, sőt maga a törzsökös és állandó debreczeni lakosság annyi is alig ha van, a mennyire én számitottam. Azt említenem sem kell, hogy azok, a kik kereskedés és mesterségek vagy felsőbb iskolai tudományok tanulása, vagy szolgálat végett városunkba jönnek, s kiknek számát — mint mondják — több ezerre lehet tenni, városunk s illetőleg gyülekezetünk összes népességének kiegészítő részei ugyan, de az elemi oktatás és népnevelés ügyénél ők már nem, hanem csak az állandó lakosok jöhetnek figyelembe, a kiknek létszámára nézve, csakugyan egyik legbiztosabb statisztikai alap az anyakönyv, s ezért vettem ezt én is számitásaim alapjául. (Vége köv.)

A Hortobágyi pusztához.

Mikor tapodtam földed, — Hortobágy?
Negyvenkilenczben . . . mondjam-e tovább?
Mikor a puszták buja-zöld fűvére
Oly sok vitéz fiúnak csorga vére . . .

Még akkor álltál némán, ridegen
Nem száguldott a mozdony, téreden.
Mely akkoron szágulda, rád tiporva:
Tűz-szelet fujó paripák csoportja.

De nem taposták mind le a fűvet;
A tér megint zöld s vidoran nevet.
Mert dus kalász nő s fű sarjad kövéren,
S termőbb lesz a határ, a honfi-véren!

Hogy arra mentem: fagyva állt az ér,
A lég ködös volt és a föld fejér;
Távol, a ködben, harszi sátor-forma:
Állt Debreczennek kettős büszke tornya.

S hogy távozám, mint költöző madár:
Szép, ifju, zöld volt újra a határ;
De alig-láttam, könnyek fátyolától,
A toronyt el-el tűnedezni távol . . .

Könnyezni kell, ha rád emlékezem,
Meleg tanyám te, áldott Debreczen!
S fordulva hozzád, örök ifju vágygyal,
Ohajtlak látni a sík Hortobágygyal.

Ha most megyek: fogadna jó barát,
Előmbé tárná ajtaját, karát;
S mégsem járnék oly könnyen, mint akkorban,
Mert ismeretlen bár . . . de ifju voltam!

Szász Károly.

*

V é r n á s z.

Történeti beszély Debreczen multjából*)

Ábrai Károlytól.

Mikoron pediglen irának 1660-dik évet K. u. tetszett a minden földi dolgokat beláthatlan bölcseséggel intéző Istennek ujjab megpróbáltatások nehéz napjait bocsátani a mindig „csak engedelmességhez ragaszkodó Debreczen városának lakóira.“

Mert nem elégelte meg az ur felgerjedett haragja ama rettenetes ítéletét, melyet az 1564-dik esztendőben bocsátott a városra, mikoron is számtalan házak, sőt maga a Templom is megégtének, nem ama pusztítást, melylyel mindjárt ama siralmas év után anno domini 1565-ben büntetteté ezt, midőn Székely Antal nevű prédáló és Istentelen ember, duló fosztogató bandájával a városra ütven, ezt raboltatta, égettette, s több mint harmadfél-százezer forint kárt okozott nekie: a pestist, éhséget, s számtalan sanyargatásokat, melyek mind föl vannak jegyezve Debreczen városának évkönyveiben, hanem ezeken kívül ujjabaknak is kelle mostanában elkövetkezni.

Választatik vala főnemlített 1660-dik évben a városi főbiróságra tiszteletes**) Dobozi István uram.

Bizony akkoriban a főbiróság nem vala valami nagyon kedves hivatal, mert kit e diszes méltóságba helyeztek, bátran előre megtehetette végrendeletét, nem levén bizonyos, valjon a város egyik avagy másik „kegyelmes urának“, mindjárt hivatala kezdetén nem fog-e kedve jönni, mások rettentő példájára őt felfüggesztetni, avagy karóba huzatni, mely akkoriban épen legkevésbbé sem vala ujság.

Alig hogy beleült főbiró uram tiszt székébe, látszott, hogy őreá sem sokkal jobb idők fognak derülni mint érdemes elődire—

Nem csak a belső bajokat kellett orvosolni, sokkal nagyobb baj volt oda kívül, a város akkori kegyelmes urával, a törökkel.

No de mig erről a dolgról szolanánk, te-kintsünk be egy kissé a tiszt. főbiró uram házához is.

A főbiróné asszonyság jól neki termett piros pozsgás asszony 36—40 év körül, mig egyetlen leánya Mária egészen ellentéte anyjának; finom halvány piros arczu, vékony gyöngye termetü mint a nádszál, rózsaszín ajkai, s tüzes szemei egyedül miket anyjától örökölt.

Mária alig lehet több mint 17 éves, első s utolsó gyümölcse a boldog házassági szeretetnek.

A főbiró uram nem valami gazdag ember vala; a mi kevés pénze volt, azt már az az előtti siralmas

évek meglehetősen elpusztították, becsületességén kívül minden kincse családja vala, ebben pedig a legértékesh drága kő: leánya.

Már hogy ily értékes kincset, Debreczen városának ifjai meg ne látták, s ha látták, birása után ne vágytak volna, azt ha mondanám sem fogná énné-kem senki elhinni.

Tehát röviden csak annyit említek, hogy mig főbiró uram oda fönn a magistratusban, az érdeemes „Tanácsbeli emberekkel“ a köztársaság*) belső és külső ügyes bajos dolgait rendezte, intézte, végezte, az alatt házában ellopták legdrágább kincsét, leánya szívét.

Vala pediglen a tolvaj nem valami furfangos agyafurt, kitanult éjjeli csavargó, hanem egy sima nyájas arczu fiatal ember, Pataky Gergely uramnak, a tanácsbeli bölcs és okos férfinak egyetlen fia József, ki miután az iskolákat már mind kijárta, a tisztességes tudományokat mind kitanulta, azt gondolta, hogy talán nem ártana egy más iskolába, a nős élet annyi édes reményekkel kecsegtető iskolájába is belépni, s élvezni ebben a szerelem annyi üdvöt nyújtó gyönyörét.

Erről természetesen mit sem tanitanak az iskolákban, hallgatnak róla az régi okos könyvek, azt az egyetlen famosus „De amorum liber“-t pedig, mely a classikusok között maga beszél erről, soha sem is láthatta, hanem annál többet tanított, beszélt erről az ifju nyugtalan lázasan dobogó szíve.

Mikor Dobozy uram tudomására jutott a dolgonak, nem tehetett okosabbat, mint hogy beleegyezését adja a frigyhez, eljegyeztesse egymásnak az ifju párt.

Hanem épen e napokban történt, hogy a budai vezér Szejdi pasah ő kegyelme Temesvárról, hol akkoriban időzött, egész táborával felkerekedvén, egyenesen Debreczen városának tartott.

Lón ekkor rémülés a városban: öregek, ifjak, gazdagok, szegények pogyásoltak, összeszedték értékesb vagyunkáikat, nem valami sokat bizván, a török már gyakran tapasztalt emberségében.

Kinek jutott volna eszébe a közinség, közszomorúság napjaiban örömmünet, nászünnepet tartani?

E miatt maradt el Pataky Józsi esküvője is, elhalasztották közakarattal „boldogabb időkre.“

A köztársaság pedig négy öreg embert küld a Pasah ur elibe, kiknek feje volt nemzetes Biczó István uram.

A mint a követek Szejdi pasah elébe megérkezének, előadák szomorú hanggal, hogy a város a török tábor eljövételének híret hallván, vagyon nagy félelemben, többnyire futófélben, hogy a birák semmi uton módon nem tartóztathatják őket, s ha Ő nagy-

*) Kuttő: Bartha Boldizsár Debreczeni Krónikája 1664.

**) Akkoriban ez vala címze Debreczen város főbirójának.

*) A városi levéltár irataiban, s régi kronikákban Debreczen városa mindig így nevezetik.

sága oly oltalmazásával írem biztatja, melyben megnyughassék, miután a sok hadakozásban való kárvalás, már a szegénységet is teljességgel minden javaiban elfogyatta, megemésztette, nem állanak jót felőle, hogy ő nagysága, pusztán hagyott várost nem fog találni a népes Debreczen helyett, melynek lakói pedig minden időben annyi segílyt nyújtottak ő nagysága seregeinek.

Szejdi pasah jónak látta semmi boszuságot nem mutatni e beszédre, a mennyire tőle telt tehát, nyájas arczot öltve válaszolt a küldötteknek:

— Legyetek csöndességben, a birónak pedig megmondjátok, hogy a kapukat szorgalmasan őriztesse, a város népét megfutamodni ne engedje, én hitlevelet adok nektek, hogy a hadaktól semmi károtoz nem léssen, ha pedig valamelyik nektek két pénzt érő kárt tenne, uri török hitemre fogadom, tizet adatok vagy magam adok érte, de ha megfutamodik, titeket mindnyájatokat, s veletek együtt a birákat, a kapukban karókba vonatom.

Az érdemes követ urak e biztatásra meghajták fejeiket s sorsukban megnyugodva, alázatosan felelének:

— Mit csak tehetünk, mindent megteszünk nagyságos uram, a többire nézve pedig minden úgy léssen mi velünk, miként Isten akarja.

— Majd csak úgy léssen a mint én akarom, mondá a pasah összevont szemöldökkel, azért csak térjetez vissza nyugodtan, im itt a hitlevél! — folytatá pecsétetes iratot nyújtván át nekik, — én nem szoktam szavaimmal tréfálni, ezek szerint intézzétek tehát dolgaitokat.

A követek hazavergődvén, előszóval elmondák a pasah ur kegyelmes izenetét.

Midőn Dobozy uram a tanácsgyűlésből hazament, máskor nyájas vidám arca oly sötét volt, hogy szerető nője egészen megijedve kérdezé:

— De az Istenért mi baja van kegyelmednek?

— Semmi, semmi; igyekvék a városfő megnyugtanni szerető nejét, valami nyugtalan érzet fogott el, melytől nem tudok megszabadulni; aggasztó híreket hallottam, de azért akármilyen történnék is, legyetek nyugodtan, áldás és csapás onnan felül jó az urtól, ki mindeneket bölcsen tud, hogy miért tesz!

Azzal megfordulva, szobájába akart térni, midőn észrevevé, hogy nemcsak leánya, hanem leendő vője is ott vannak, ott állanak háta megett.

Szónélkül inte az ifjunak, hogy kövesse őt szobájába.

Miről tanakodhattak együtt, azt senki nem hallotta, hanem azt már hallá főbiróné asszonyom, midőn az ifju bucsuzólag mondá férjéhez:

— Ne féljen főbiró uram! Mária jegyesem, s megvédem őt, ha szükség, egy egész ördögtábor ellen is.

(Folyt. követc.)

Életbiztosítás.

Czikksorozat Oláh Károlytól.

I.

Az 1858-dik évben alakult első magyar általános biztosító társaság, 1860-ban az ugynevezett életbiztosításokat is megkezdé. Életbiztosítás alatt tulajdonkép oly szerződés értetik, miszerint a társaság bizonyos díjért, mely évenként egyszerre, vagy félévi, 3 havi, sőt hónaponkénti részletekben is fiztethetik, a díjt fizető halála után bizonyos tőkepénzt, vagy nyugdíjat fizet, a díjt fizető által kijelölt egyénnek; azonban a társulat oly kötelezettségeket is elvállal, miszerint már a biztosítottnak életében, bizonyos kikötött időben, vagy egyszer mindenkorra bizonyos summát, például: kiházasítási tőkét, katonaság alól felszabadításra szükséges összeget, vagy a szerződés megkötésétől fogva, a biztosítottnak haláláig járó nyugdíjat, vagy életjáradékot fizetni tartozik.

Már azelőtt is voltak hazánkban idegen biztosító társulatok ügynökségei, melyek ily kötelezettségeket elvállaltak; de, részint azért, mivel népünkben hiányzott az idegen társulatok iránti bizalom, és sokszor nem ok nélkül; részint, mivel az életbiztosítási szabályokat és az életbiztosítás által célba vett hasznot, nem tudták kellőleg megismertetni, igen ritkán volt eset arra, hogy valaki magát vagy családját biztosítsa. Mióta azonban az első magyar általános biztosító társulat, a biztosítás ezen ágát is megkezdte, már városunkban is számosan vannak, kik részint haláluk esetére családjuknak, vagy más kedves viszony által hozzájuk csatolt egyéneknek, vagy maguknak életkoruk bizonyos évére, vagy gyermekeiknek, akkorra, ha ezek például a katonai kötelezettség évébe lépnek, önállásra vergődnek, megházasodnak, férjhez mennek, bizonyos összeget biztosítottak. Ennek oka egyfelől az, mert belátták, hogy az első magyar általános biztosító társulat, mint a mely úgy is naponként szemeink előtt van, s mely már eddigelé is majd 5 millió forint alappal bír, minden tekintetben kellő biztosítékot nyújt arra nézve, hogy a befektetett pénz el nem vész, s s hogy ezen kötelezettségeit is oly lelkiismeretesen, pontosan és gyorsan teljesíti, mint a tűz által okozott károk esetében, miről nemcsak országszerte ismeretes, hanem a külföldiek által is kellő méltatásban részesül; másfelől pedig az, hogy a biztosítás hasznairól, nem kimélve pénzt és fáradságot, igyekezett és igyekszik kinevezett ügynökei által meggyőzni a közönséget, a mely belátva a társulat életrevalóságát, és csak azon fényes eredményt tekintve is, mikép a mellett, hogy az első évben részvényeseit száz forint után hat, a 2-dik évben már 10 forint osztalékban részesíté, tetemes összeget csatolt alaptőkéjéhez a nyeresémből, — pedig még ekkor az életbiztosítási vállalatokat meg sem kezdte: igen természetesen, inkább hozzá, e hazai

intézethez ragaszkodik, mint az előtte ismeretlen vagyoni állású, és rólunk nélkülünk könnyen rendelkezhető külföldi társulatokhoz. Debreczenre és vidékére a főügynökséget Farkas Ferencz kereskedő ur vállalta el; és a piac-utczai házában levő irodában, különösen pedig kizárólag az életbiztosításra vonatkozólag, ügynök P o n t o s István urnál (Nagyujtca 1696. sz.) mindenki kellő felvilágosítást szerezhet magának a biztosítás mindegyik ágáról; sőt nyomtatott szabályokat is kiadnak átolvadás végett, úgy, hogy a ki az életbiztosítás valamelyik nemét kívánja érvényesíteni, a biztosítás föltételeiről és azon előnyökről, melyek azzal összekötve vannak, teljes ismeretet szerezhet magának. Minthogy azonban nincs mindenkinek módjában, hogy a főügynökségnél személyes megjelenés folytán szerezze meg a felvilágosítást, azt hiszszük, hogy a közönség érdekében cselekszünk, midőn cikksorozatot nyitunk, a társaság életbiztosítási szabályainak kimerítő és részletes felvilágosítására és megértetésére nézve. — Legközelebbi cikkünkben azon előnyöket fogjuk általában előadni, melyekkel az életbiztosítás, a szerződő egyénekre és családjaikra közvetlenül, s közvetve az anyagi és szellemi vagyonosodásra nézve, össze van kapcsolva. —

Közélet.

A „Tárogató“ szerkesztője Ábrai Károly barátunk, ma tölti le felét a rá krikoszrektezett egy hónapnak, egy rabtársul fogadott maródi veréb társaságában. Tisztelt barátunk ehetik — ihatik mindent, a mire pénze van; mulatsága is van a regényes exekutiókból; sétálni is mehet, „atyám uram“ kíséretében. Egészsége szenved, egyéb baja nincs.

Városunk ref. egyháztanácsa, mult hó 27-kén tartott közgyűlésében, az ingyen iskoláztatás elvét elfogadta. Ugyane gyűlésben elhatározott az is, hogy az egyházi tartozás ezentul vagyonhoz képest fizetessék, és nem oly igaztalanul, mint eddig, midőn a legvagyonosb is csak annyi egyházi adót fizetett, mint a legszegényebb. Megjegyzendő, hogy az egyh. adónak ekép emelését nem egyedül az ingyen iskolák felállítása tette elkerülhetlenné, hanem általában azon anyagi szükség, melylyel a debreczeni ref. egyháznak folyvást küzdeni kell.

Azt halljuk, hogy ismert könyvkiadónk Telegdi K. Lajos, a most alakított vasuti kertbe, tágas és csinos, nyolcz szögű mulatóházat fog építtetni. Az eszme nem rossz, s hihető hogy ez új vállalat nagy pártoltásban fog részesülni, s kivált ha a marhajárást onnan félre, például a cigánysor szomszéd kis utcájára teszik, e kiadásból egy év alatt, 10—20000

példány — palaczk is elfogy. — A kertté alakítandó ispotálylaposra, ugyancsak Telegdi ringlispilt és rucsbánt tervez, melyek új vállalatában a „Siegfried“-et, „Sármán király“-t és „Sajdár és Rurik“-ot fogják képviselni, a mennyiben ugyanazon közönségre számíthatnak.

Kedves ismerősünk Reszler István, m. hó 21-kén kezdte meg Szathmáron a színidényt „Bibor és gyász“ szal, zsufolt színházban, s a „T—ó“ szerint kielégítő, kerekded előadással. Társulatának tagjai közül a „T—ó“ Benedekéket és Melles Liszkát emeli ki, kiket részint itteni működésök, részint hírlapi tudósításokból mi is kitünőknek ismerünk, s a nyári idényre városunkba ohajtva várunk. —

Gyors szemle.

— A békésmegyei gazd. egyesület f. hó 4-kén kiállítást és lóversenyt, — a somogy megyei, Márcziban f. hó 12-kén ekeversenyt és kiállítást, — a győrvidéki f. hó 15-kén a becei pusztán szántásversenyt, — a szathmári f. hó 5-kén Szathmáron gyűlést tart.

— A husvét-táji hideg, kissé ártott a hegyaljai és ménesi, kulai és veszprémi szőlőknek, Kecskeméten, Brassóban és Kanizsán a gyümölcsfák minden virágát megvette, sok kárt tett az aradi, kolosvári, lugosi és szathmári szőlőkben. A bántási repceföldek rossz termést ígérnek, a dunántuliak jót, a tiszavidékiek jobbat a tavalyinál. Újvidéken a zabhoz kevés remény van. Egyébiránt hazánkban csaknem mindenütt és majd mindenből jó termést remélnek.

— A budai népszínház 50 aranyos pályadíjára beérkezett 16 szímmű közül a „Fehérvári diákok“ és a „Sárkányvitézek“ cz. drámák, ezeken kívül az „Üldözött“, a „Villám Bandi“, a „Leányvásár Debreczenben“ és a „Dunavizhordó“ cz. népszímművek becsáttattak előadásra. — Eszínház javára eddig 31,000 frt gyűlt be, de még 17,000-re van szükség, hogy meg legyen alapítva.

— Az „Ung. Nachr.“ szerkesztőjét 4 heti fogságra ítélték, a „M—g“ szerkesztőjét és a „N—g“-ét pedig hadi törvényszék elé állították.

— A híres bankócsináló Nagy Lajos, kinek elfogatása városunkból intéztették, börtönéből megszökött. Ellenben ismét elfogtak néhány — hamis bankót.

— A bécsi fegyvertárból néhány ágyut elloptak. Ugyanott egy postahivatalnok 62,720 levelet sikkasztott el.

— Keszthelyen állandó színházat építenek.

— Garibaldi 5000 frtot gyűjtött — a bécsi vízkárosultak részére.

A magyarországi vizkárosultak részére, Debreczenben tett adakozások folytatása. (Lásd: múlt folyam.)

Rajz Ferencz 20 kr, Szabó János 1 frt 20 kr, Nagy Mihály 30 kr, Gede Jánosné 30 kr, Tarnóczy Sándorné 10 Hajdu Péter 30 kr, Schwarz Lajos 40 kr, Mártha Ferencz 20 kr, Böszörményi István 20 kr, Bagaméri István 25 kr, Béres István 5 kr, Kálmán Péter 60 kr, Kálmán András 20 kr, Nyilas István 20 kr, Nagy József 1 fr, Karacs Ferenczné 10 kr, Szabó István 10 kr, Szilágyi Gábor 1 fr, Erdey Gábor 20 kr, Barna János 20 kr, Barna Mihály 10 kr, Nagy Mihály 20 kr, Nagy József 10 kr, Alföldi Bálint 50 kr, Bujdosó Gábor 20 kr, Szilágyi István 20 kr, Varga János 20 kr, Illyés Gábor 6 kr, Kiss Ferencz 12 kr, Simon Imre 6 kr, Földi János 20 kr, Fazekas János 20 kr, Tóth József 40 kr, Gál Miklós 40 kr, Berényi Ferenczné 20 kr, Tóth János 10 kr, Svida Ferencz 10 kr, Dosztály József 10 kr, Szilágyi József 10 kr, Siteri János 10 kr, Gáál István 20 kr, Uszó János 20 kr, Uszó Bálint 40 kr, Nagy Imre 10 kr, Berényi Ferencz 10 kr, Czégyény István 15 kr, Berényi András 10 kr, Oláh András 50 kr, Vértesy János 30 kr, Péntek István 10 kr, Bagaméri Péter 10 kr, Sipos Bálint 30 kr, Veres János 10 kr, Faragó János 40 kr, Szabó Ferencz 20 kr, Hostólszky Max 20 kr, Szöke Istvánné 20 kr, Berényi Gábor 20 kr, Földi Márton 10 kr, Vass János 20 kr, Fazekas Sándor 10 kr, Csányi Máté 20 kr, Nagy József 20 kr, Külös Ferencz 20 kr, Jándi István 10 kr, Sarkadi Mihály 10 kr, Lukács Mihály 30 kr, Kövesdi János 20 kr, Juhász Ferenczné 20 kr, Szabó János 10 kr, Vilmányi György 20 kr, Bekecs István 1 fr, Ammer János 10 kr, Sándor János 10 kr, Szilágyi Bálint 20 kr, Hatvani István 20 kr, Ungvári András 50 kr, Pálffy András 3 fr, Somogyi János 1 fr, Szilágyi János 30 kr, Kálmánecz András 20 kr, Pénzes Gábor 30 kr, Szebeni Gábor 1 fr, Szabó Péter 10 kr, Vértesy János 10 kr, Bagaméri János 20^{kr}, Szücs János 10 kr, Kőncz Mihály 10 kr, Nagy György 10 kr, Szöke Istvánné 20 kr, Nagy Sándor 20 kr, Szöke György 20 kr, Erdey János 10 kr, Vilmányi János 30 kr, Vértesy István 50 kr. — 26 frt 59 kr.

íj. Papp István 10 kr, Szabó Ferenczné 10 kr, Farkas István 20 kr, Szöke Sámuelné 20 kr, Buray István 30 kr, Szabó János 30 kr, Erdődi Dániel 20 kr, Pethő Istvánné 30 kr, Facsar József 30 kr, Alibán Mihály 10 kr, Kerecsi Ferencz 10 kr, Pethő István 20 kr, Szabó Sándor 10 kr, Alföldi János 20 kr, Uri Mihály 10 kr, Kerecsi Gábor 20 kr, Némethy János 10 kr, Nagy Sándor 20 kr, Tóth Mihály 10 kr, Salánki József 10 kr, Erdei Péterné 10 kr, Kárándi József 10 kr, Bakos József 10 kr, Barta Dániel 20 kr, Suba Mihály 20 kr, Huszti János 6 kr, Sipos István 10 kr, Monoki István 10 kr, Boldog József 10 kr. — 4 frt 10 kr.

Az egész összeg: 2219 frt 94^{1/2} kr és két db cs. arany.

Beküldettek. 4. Emlékbeszéd, melyet az álmosdi kisedevő és koldusápoló intézet ünnepélyes megnyitása alkalmával mondott Ember József, álmosdi ref. lelkész. — Az álmosdi kisedevődöt és koldusápolót — mint a lelkész ur jegyzetéből megértjük — álmosdi közbirtokos Chernel József ur alapította, 1849-ben 12,000 pfírt hagyományozván e célra.

Valóban ráillenek a szentírás e szavai: „gondoltam magamban egy dolgot, hogy még életemben oszlopot emeljek magamnak.“

2. Előfizetési felhívás Ábrahám Károly következő cz. történelmi beszély gyűjteményére: „Rajzok nemzetünk múltjából.“ — A könyv f. é. jun. havában jelenik meg 14—15 ivnyi kötetben. Előfizetési ár 1 frt.

Töredék

egy kivándorlott debreczeni fi leveléből.

Oxford. Jova állam. É. Amerikában. 1862. mart. 31. — Irod hogy a Vasárnapi Ujságot ismét megrendeltem számomra, de az utolsó szám, melyet megkaptam, a Dec. 29-diki volt, úgy hogy ez évből még egyetlen szám sem érkezett hozzám; hogy mi az oka? nem tudom, mert új évig, habár rendetlenül s egy-két szám kivételével megkaptam. Jobb lenne talán, ha nekem egyenesen nem küldenél, hanem eltenné a te példányaidat s alkalommal együtt küldenéd el. — Leveled vétele után másnap megrendeltem Frank Leslie. Illusztrirte Zeitungját, de alig hiszem hogy küldetnék, mert magamnak is akarván járattani, én is előfizettem rá, de maig még egy lapot sem kaptam, sőt kétszeri felszólalásomra sem nyertem választ. Ma ismét irok, ha ez sem használ, akkor alig remélhetem, hogy küldetni fog s nem tehetek mást, mint biztosb alkalomtól ismét pénzt küldeni, ha az előbb küldött csakugyan elveszett. — Mint látod, mindeddig nem álltam be katonának, s bár nem rég csak legközelebbi ismerőimnek sikerült e lépésről lebeszélni, többé alig hiszem, hogy beálljak, ha csak valami kül ellennel nem lesz bajunk, p. o. John Bullal, mely esetben az Unio, a mostani 600000, egytől egyig önkénytes seregen kívül, még egyszer annyit, nehézség nélkül sikra állithatna. Más kérdés az, hogy el bírná-e viselni a költséget is, melyek eddig is roppant összegre rugnak már; t. i. hetenkint 10 millió dollárra. Egyébiránt e gyalázatos lázadásnak vége nem messze látszik, egyik fontos helyet a másik után vesztik el, s mindenütt rutul megveretnek, úgy hogy a béke, valószínűleg még e nyár folytán helyre álland. — Telünk igen tartós. Karácson óta Oxford vidékét folyvást hó borította, mely még egy hét előtt, sok helyt két lábnyi magas volt, s csak most van elolvadásban. Van itt télen igen sok, egy neméből a vadtyukoknak (prairie chickens), valamivel kisebbek a közönséges tyukoknál s mind egyaránt fehéres barna tollazatú. Leginkább ezek fogdosása és egyébféle vadászattal töltöm szabad időmet; csak vadtyukot többet fogtunk a télen át 500-nál, ezen kívül mintegy 150 pacsirtát, 40 nyulat sat. — Ha azt hiszed, hogy belzavarunk az üzletekre jótékonyan hat, csalódl; sőt nagy csüggedést okoz, s terményeink általában igen olcsók, a mi a már is nagyon zilált viszonyokat, még inkább megnehezíti; sat.

A szerkesztőség izenete.

A Pol. Ujd. kiadó hivatalának Pesten. Mi egy rövid hirdetést küldtünk önöknek, s önök azt felelik, hogy küldjünk be 20 frtot előre; — addig nem közlik, mert a „Debr. Közl.“ kiadó-szerkesztője önöknek, hirdetésért adós maradt. — Bámulnánk ugyan, ha Pr. I. kollegánk oly bünbe esett volna, melyért ő másokat nem egyszer megfeddett; azonban az ő dolga, hogy magát e gyanúból kitisztázza, mi csak azért szólunk itt fel, mert megfoghatlan előttünk, hogy egy lapnak, melynek kiadó-képviselője egyszersmind a szinügyegylet, a zenede, és a kereskedelmi iparkamara elnöke, ezenfelül jó hitelű kereskedő, önöknél 20 forintnyi hitele nincs. — Egyébiránt a hirdetés most már idejét multá. — Félszólítjuk önöket, hogy ha hitelezni nem akarnak, hirdetésdíjaikat — más rendes lapok példájára — lapukban közöljék.

Derecskéről és Csatárról érdekes leveleket kérünk és várunk. Általában közérdekű vidéki jeveleket, bárkitől szívesen fogadunk.

A „Hortobágy“

szépirodalmi, művészeti, gazdasági, kereskedelmi, ipar, általában társas életi hetilap. Megjelenik minden pénteken. Előfizetési ára máj. — dec. 8 óra 5 frt 30 kr, máj. — aug. 4 óra 1 frt 70 kr. A ki 8 óra előfizet, az műmellékletül

a debreczeni állandó színház

diszes rajzát nyeri, Skalniczky rajza szerint. — Hirdetések jutányos díjért közöltetnek. — A lap tiszta jövedelme kizárólag jótékony célra fordittatik. — Minden a lapot érdeklő közlemény a szerkesztőhöz (Széluteza 2465. sz.) intézendő.

Előfizetéseket folyvást elfogadunk, a helybeliekre nézve azon megjegyzéssel, hogy lapunk kihordója vagy bárkinél is aláírhatnak ugyan, de a pénzt csak oly egyénnek adják át, ki a Szinügyegylet pecsétjével ellátott nyugtát mutat elő.

Piacziárak april. 29-kén.

Középár: 1 Pozsonyi mérő tiszta buza 3 f. 40 kr. — Kétszeres 2 f. 80 kr. — Rozs 2 f. 45 kr. — Árpa 1 f. 80 kr. — Zab 1 f. 25 kr. — Tengeri 3 f. 2 kr. — Köles 3 f. — kr. — Kása 5 f. 20 kr. — Egy mázsa szalonna 30—32 frt. — kr. — Egy font marhahus 20 kr.

HIRDETÉSEK.

Eladó szőlő.

A sexta-kert elején a főuton, 10 kapa jó állapotban levő szőlő, szép fekvésű és jó állapotban levő pajtával együtt, akár egy tagban, akár különszakítva, nevezetesen a pajtás rész 6 kapa szőlővel, a pajtátlan rész pedig — mely sok gyümölcsfával is ellátva van, — 4 kapa szőlővel és a főutra néző pajtahelylyel együtt eladó. Értekez-

hetni iránta tulajdonos özvegy Varga Gábornőnél csapó-utszán 390-dik sz. alatt, és ügyvéd Oláh Károlylyal hatvan-utsza 1572. sz. a.

5—3—1.

Meghívás.

A debreczeni Takarékpénztárnak t. cz. részvényesei, a f. évi májushó 9-kén délelőtti 10 órakor, a Takarékpénztár helyiségében tartandó közgyűlésre tisztelettel meghívatnak.

Debreczen, april 25. 1862.

2—1—1.

Tá y G u s z t á v, társulati jegyző.

55^{dik} ÁRJEJYZÉK

az „István“ gőzhengermalom gyártmányairól.

(Debreczenben költségmentesen, készpénzfizetés mellett, osztrák értékben, kötelezettség nélkül.)

A. asztali dara nagy szemű	15 frt.	60 kr	Rozsliszt 2-dik rendű	5 frt.	20 kr.
B. ugyanaz apró	15 "	60 "	00. árpakása	16 "	" "
C. dara középszerű	13 "	60 "	0. árpakása	15 "	" "
0. királyliszt	14 "	60 "	1. árpakása	14 "	" "
1. lángliszt	13 "	40 "	2. árpakása	13 "	" "
2. montliszt	12 "	40 "	3. árpakása	11 "	" "
3. zsemlyeliszt	10 "	80 "	4. árpakása	10 "	" "
4. fehérkenyérliszt 1-ső rendű	8 "	" "	Árpaliszt	2 "	80 "
5. ugyanaz 2-dik "	6 "	40 "	Lábliszt	2 "	80 "
6. barnakenyérliszt	5 "	20 "	Körpa	1 "	60 "
Kétszeresliszt	6 "	40 "	Buzaalj	3 "	" "
Rozsliszt 1-ső rendű	7 "	60 "			

Minden zsákért 1 frt. 5 kr. lefizetendő. E betétet azonban a vevő visszakapja, ha a zsákot, az elvitel napjától számított legfeljebb 3 hó alatt, hiba nélkül, bérmentesen visszazárja.

Debreczen 1862. April 15.

1—35—1.

Kiadó: a debreczeni Szinügyegylet.

Szerkesztő: Illésy György.